

Docent MUDr. Pavel Calda, CSc.

Z knihy: Významní čeští lékaři / Karel Pacner et al. Vyd. 1. Praha : Brána, 2008; ISBN 9788072433698

„To máš dobrý, že jdeš za Caldou, zažila jsem ho při těhotenském vyšetření u Apolináře a taky jsem ho viděla v televizi v pořadu Sama doma, kde mluvil o screeningu v ranném těhotenství. Je moc sympatickej a milej,“ řekla mi starší dcera, když jsem se doma zmínila, koho jako korunního prince či svého nejlepšího žáka a následovníka doporučil prof. Antonín Doležal.

V horkém červencovém odpoledni byla čekárna oddělení ultrazvukové diagnostiky a centra fetální (plodové) medicíny gynekologicko porodnické kliniky 1. lékařské fakulty a Všeobecné fakultní nemocnice v pražské Apolinářské ulici značně plná. Její šéf docent Pavel Calda se lehce unaveně usmál:

„My, porodníci, si nemůžeme nic naplánovat. Na rozdíl třeba od očních lékařů, kteří si klidně mohou práci organizovat. Ale ani po takřka pětadvaceti letech, co tuhle práci dělám, bych neměnil. Protože porodnictví je magický obor, má v sobě zvláštní náboj, romantiku, také cosi z adrenalinového sportu.

Jde o eticky nesmírně zabarvenou disciplínu, velmi mě to naplňuje; zrod nového života je přece jen něco jiného, než když jdete k zubaři a on vám vytrhne zub. Poděkujete, uleví se vám, ale většinou z toho není celoživotní zážitek. Navíc v dnešní době mají rodičky jedno, dvě, maximálně tři děti, takže je to pro ně mimořádná událost. I když tady máme zrovna teď matku, která porodila jedenácté dítě... Takovou noblesní dámu, která toužila mít hodně dětí. Ale to je výjimečné. Dnes ženy rodí, kdy a kolikrát chtějí, na rozdíl od nás porodníků, si to plánují.“ Pavel Calda, který se narodil v roce 1957, pracuje na klinice u Apolináře od svých sedmadvaceti let. Vedoucím oddělení ultrazvukové diagnostiky a centra fetální medicíny je od roku 1994. Za tu dobu uspořádal řadu mezinárodních a celostátních odborných konferencí. Na kontě má několik významných vědeckých prací, na dalších se podílel. Je šéfredaktorem časopisu Moderní gynekologie. V jeho ordinaci visí zarámovaná Sonkova cena 1998 za nejlepší práci v oblasti ultrazvukové diagnostiky v porodnictví a gynekologii. O rok dříve dostal Liškovu cenu Imunologické společnosti a ještě předtím Pawlikovu cenu. Je šéfredaktorem časopisu Moderní gynekologie.

Teď si dává nohy na protější křeslo a říká: „Když už člověk jednou s porodnictvím začne, zjistí, že jde o určitou náruživost, jíž je těžké se vzdát. Někdo to vydrží dlouho, někdo musí ze zdravotních důvodů přestat. Pokud na to ale stále stačím fyzicky, nechtl bych toho nechat.“

Kdy jste se pro porodnictví rozhodl?

Ještě během studia medicíny. Už tehdy jsem docházel do porodnice v Apolinářské ulici jako fiškus. Tam jsem také poznal Tonika Doležala. Vždycky byl velice lidský, přátelský. Sečtělý. Mnohostranný. Moudrý člověk. Když jsem si přečetl jeho knihu o pařížském porodníkovi Pierru Ravelovi – a že je to téměř jediná kniha z oblasti krásné literatury, kterou jsem za poslední léta stihl přečíst – nemohl jsem uvěřit, že je možné o historii naší profese napsat takhle strhující román, jazykově na výši, se zápletkou, s hlubokou znalostí tehdejší podoby oboru i dějin vůbec, s velkou dávkou vlastní zkušenosti. Napadlo mě, jak úžasný by to mohl být film...

Po skončení fakulty jsem u Apolináře v roce 1984 nastoupil a nikdy jsem neměl dost důvodů a sil odtud odejít někam jinam. I když některá období byla složitá, pořád platí, že všichni pražští přednostové pocházejí z naší kliniky a většina pražských porodnických klinik je vedena lidmi, kteří vzešli odsud.

Ten dům má prostě svého ducha místa, jenž tu žije ve zdech a je téměř nezničitelný. Přečkal a jistě dále přečká lepší i horší časy. Myslím, že kdyby polovina zdejšího ansámblu do rána vymřela, provoz by běžel dál.

Vy jste, pane docente, z lékařské rodiny?

Ano, můj dědeček Mikuláš Zimmermann byl ušar, moje maminka, jeho dcera, byla internistka, později pracovala jako obvodní lékařka. Dědeček, známý prvorepublikový otorinolaryngolog, pečoval o hlasivky herců a zpěváků, k jeho klientele patřila tehdejší bohéma. Já jsem ho ale už nezažil, dědeček zemřel v roce 1954, tři roky předtím než jsem se narodil. Jeho zlaté období trvalo do roku 1939, pak to šlo z kopce. Nejdřív přišel o všechno za války, kterou sotva přežil. Pocházel ze židovské rodiny, z jeho osmi sourozenců šest zahynulo v koncentracích. A po válce, jen co se postavil zpátky na nohy, za tři roky přišel vzhledem k únorovému převratu v osmačtyřicátém o všechno znovu. Definitivně to završila měnová reforma v roce 1953. V té době ještě pomohl svému bratrovi utéct za hranice, za což ho zavřeli, a krátce na to zemřel.

Měl jste od malička jasno, že taky půjdete na medicínu?

Ještě na střední škole jsem o ní neuvažoval, lákal mě film a fotografie, zobrazovací technika. Chtěl jsem jít na FAMU. Moje máma byla rozvedená, otčím je muzikant, učil léta na konzervatoři. Jiří Jirmal, česká kytarová legenda z oblasti klasické i jazzové hudby. On a maminka hned zorganizovali, abych se podíval, jak to na FAMU chodí. A zjistil jsem, že to zas není tak ideální, jak jsem si představoval, že fotograf není ten frajer z Antonioniho Zvěščeniny. Nakonec jsem se tedy rozhodl pro medicínu, čehož jsem zatím nikdy nelitoval.

Nebylo úplně jednoduché se na ni dostat, protože můj táta emigroval v osmašedesátém do Kanady. Od té doby jsem musel každý čtvrt rok podávat hlášení typu – na výchově se nepodílí, styk neudrzuje a podobné absurdity... Vypadalo to, že za nastupující normalizace se nedostanu ani na gymnázium, nakonec se to přece povedlo. Na medicínu jsem dospěl přes nultý ročník a paradoxně díky Chartě 77, protože v mém nultém ročníku byli už pěkně koncentrovaní ti nežádoucí – někteří tam trčeli tři čtyři roky. V roce 1977 udělal komunistický režim gesto, že i děti jeho nepřátel budou moci studovat, aby světu předvedl, že chartisté si stěžují neoprávněně.

To zobrazování vám však přece jen zůstalo, už čtrnáct let jste v čele oddělení ultrazvukové diagnostiky.

V současné době se v medicíně obecně a tudíž i v porodnictví a v gynekologii téměř nic nedělá naslepo, to jest hmatem nebo kyretou. Dnes už je snaha i zobrazit průběh vlastního porodu, jak se tam ta hlavička točí. Klasické porodnictví, jež trvalo tisíce let, skončilo před třiceti roky nástupem ultrazvuku. Přičemž do té doby stanovit těhotenství byl problém, problém bylo najít mimoděložní těhotenství, nalézt, kde je uložená placenta, zjistit, jestli plod nemá vrozené vady, jestli nestrádá. Až právě ono zobrazování, aplikace elektroniky do medicíny všechno úplně změnila. Naše oddělení ročně odvede kolem dvaceti tisíc vyšetření a na patnáct set invazivních výkonů asistovaných ultrazvukem.

Kam to všechno půjde dál nikdo neví. Už teď stačí, aby pobyt dítěte v děloze trval 24 týdnů a v podstatě už se mu dá pomoci. Je otázka, zda v budoucnu bude vůbec nutné, aby se dítě vyvíjelo v děloze. Možná nebude dlouho trvat a vznikne děloha umělá, která umožní, aby embryo a poté plod vyrostl úplně mimo tělo matky. Nastane další fáze reprodukční revoluce, s obrovskými důsledky sociálními, kulturními i ekonomickými.

To zní dost hrozivě.

Zní.

Vraťme se ještě k profesorovi Doležalovi. Co pro vás znamená?

Poprvé jsme spolu mluvili, když jsem ještě jako student na zdejší klinice sbíral nějaká data pro svoji první vědeckou práci. Vzpomínám si, jak jsme se potkali na chodbě. A z takové jednoduché práce, asi na osm parametrů, mi to malinko rozšířil zhruba na osmdesát... Tak jsme se poznali. Od té doby jsme tady spolu sloužili, hned od mých počátků v roce 1984. Antonín Doležal je jedním z velkých představitelů české porodnické školy a zanechal svůj otisk v mnoha z nás. Ať už svými názory, svým pozitivním vztahem k životu, svým pragmatismem, lidským pohledem. Je to zároveň člověk, který dokáže to, co se naučil, předat dál. Což je vlastností pouze skutečných velikánů.

Vy také učíte.

Snažím se předávat to, co vím a umím, jak mladším kolegům a medikům, tak také kolegům v terénu v rámci praktických kurzů ultrazvukového vyšetření a různých školení. Když je žák lepší než učitel, to je přece učitelova nejlepší vizitka a radost!

Kromě toho se snažím občas působit i v médiích, protože je dobře, když se veřejnost něco dozví. Soudobé české porodnictví, k němuž jsme se propracovali, je humánní, s lidmi se jedná, hovoří, diskutuje, nastávající matka je mnohem víc zapojená, zasvěcená do celého procesu. A respektovaná. Což je dáno jistě i změnou společenského klimatu. Musíme si uvědomovat, že každého člověka je třeba brát velmi vážně a respektovat ho. Respekt vůbec by měl být na prvním místě, nemůžeme vyžadovat, aby všichni lidi měli rádi knedlíky a všichni, aby milovali Rembrandta. Každý má jiný postoj, jiný názor, jiný vkus – a to ještě neznamená, že by měl být horší než ostatní. A my se musíme snažit přizpůsobit se každé osobnosti a napasovat se na to, co potřebujeme. Co potřebujeme? Dobrý výsledek porodu. A také dobrý pocit z porodu. Dobrý pocit – tenhle pojem se dříve vůbec nebral v úvahu. Přitom porodník třeba odvedl dobrou práci, ale rodička měla celkově špatné vzpomínky. U porodu je to jako v krasobruslení, nejde jen o technickou, ale také o estetickou hodnotu.